

ВСТАНОВЛЕННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ЗМІСТУ ТА ФОРМИ ПЕРЕДАЧ (ПРОГРАМ) ОРГАНІЗАЦІЙ МОВЛЕННЯ ПРИ ПРОВЕДЕННІ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ

У статті викладені методичні рекомендації щодо встановлення елементів змісту та форми передач (програм) організацій мовлення судовою експертизою.

Під час проведення експертизи передач (програм) організацій мовлення перед судовим експертом постає, в першу чергу, питання щодо ідентифікації об'єкта дослідження, тобто встановлення ознак, за якими його можна віднести до об'єкту суміжних прав. Термін “передача (програма) організації мовлення” складається з двох складових: передача організації мовлення та програма організації мовлення. У статті 1 Закону України [2] визначено, що “*передача (телерадіопередача)* — змістовно завершена частина програми (телерадіопрограми), яка має відповідну назву, обсяг трансляції, авторський знак, може бути використана незалежно від інших частин програми і розглядається як цілісний інформаційний продукт; програма (телерадіопрограма) — поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), яка має постійну назву і транслюється телерадіоорганізацією за певною сіткою мовлення.”

Можна провести аналогію між передачами (програмами) організації мовлення, як об'єктами суміжних прав, та збірниками творів, як об'єктами авторського права. Але на відміну від збірників творів, де кожен твір, що входить до збірника, є об'єктом авторського права, програми організацій мовлення можуть містити як об'єкти авторського права та/або суміжних прав, так і передачі, що не є об'єктами права інтелектуальної власності (повідомлення про новини дня або поточні події, розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, тощо). Такі повідомлення складають значну частину новин та репортажів, що входять до передач організацій мовлення. Тому, якщо такі повідомлення змістовно завершені, мають відповідну назву, обсяг трансляції, авторський знак, можуть бути використані незалежно від інших частин програми і розглядаються як цілісний інформаційний продукт, то вони є об'єктом суміжних прав.

Окремо слід звернути увагу на передачі організацій мовлення, які виходять у прямій трансляції. Справа в тому, що аудіовізуальні твори

(які є об'єктом авторського права), фонограми та відеограми (які є об'єктами суміжних прав), це будь-яка інформація, яка зафіксована на відповідному носії, а значна кількість передач організацій мовлення транслюється у “прямому ефірі”, тобто без попереднього запису і монтажу. Виходячи з цього, така передача не підпадає під поняття жодного об'єкта права інтелектуальної власності, хоча може мати сценариста, режисера, художника та інших осіб, які віднесені законодавством до авторів.

Програма організацій мовлення, як зазначено вище, це сукупність передач. Тобто, всі складові частини, що транслюються організацією мовлення, незалежно від того, які передачі входять до такої трансляції, є об'єктом суміжних прав.

Можна зробити висновок, що передачі (програми) організацій мовлення розподіляються на дві групи об'єктів суміжних прав: а) передачі організацій мовлення; б) програми організацій мовлення.

Ознаки, які притаманні передачам (програмам) організацій мовлення, можна розділити за змістом та формою.

Елементи змісту передачі (програми) організацій мовлення можна розподілити наступним чином.

“Типовые нормативы на производство передач для республиканских и местных комитетов” [5], надають наступну класифікацію:

- телесеріал, ігрова передача, вистава — передача, що створюється за сценарієм, з використанням акторських (концертних) номерів та ігрових сцен у власній постановці. Трансляція в запису;
- ток-шоу, вікторина, конкурс, телевізійна гостинна — передача за участю запрошених гостей та/чи глядачів. До передачі можуть бути включені акторські (концертні) номери, раніше записані сюжети та матеріали. Є можливим прямий ефір;
- концерт, музично-розважальна передача — концертні номери, зняті в студії, концертному залі, театрі. Передача в запису;
- публіцистична, аналітична, тематична передача — студійні зйомки кількох осіб крупним планом з окремими вставками поза студійних сюжетів. Бесіда в студії, інтерв'ю;
- трансляція спортивних змагань, фестивалів, свят тощо — пряма трансляція чи запис з наступним випуском у незміненому вигляді передач, прийнятих каналами зв'язку;
- телевізійний журнал — компілятивна передача, в якій використані фрагменти та сюжети з фондів, архівних матеріалів з включенням ведучого або з позакадровим текстом;

- телевізійна інформаційна, новинна передача — студійна зйомка ведучого з включенням репортажів та інтерв'ю значної складності та оперативності. Прямий ефір;
- телевізійний нарис, телефільм: хронікально-документальний, науково-популярний — передачі, в основу яких покладені, переважно, позастудійні зйомки. Голос за кадром. Запис відеоряду під звуко-ряд;
- відеокліп, анімаційний відеоролик — передача містить короткі ігрові сюжети із складною обробкою сигналів. Запис відеоряду під звукоряд;
- ігрова рекламна вставка, анонс програм — коротка передача (15–60 с) ігрового рекламного змісту власного виробництва;
- кінопоказ, відеопоказ, повтор передачі — демонстрація фільму, іншого матеріалу стороннього виробника або повтор власної передачі;
- рекламний ролик стороннього виробництва — рекламний ролик, наданий стороннім виробником або рекламним агентством на носії запису для мовлення. Трансляції передуює підготовка його до випуску та формування рекламного блоку.
- ігрова передача, радіовистава — постановочна передача, що створюється за сценарієм, що містить акторські (концертні) номери, ігрові сцени у власній постановці. Записані в студійних умовах;
- публіцистична, аналітична передача, бесіда в студії — непостановочна розмовна передача із студії за участю автора та/чи ведучого, запрошеної особи (запрошених осіб); є можливим включення поза-студійних сюжетів та фондових (архівних) матеріалів;
- радіомовна інформаційна, новинна передача — мовна передача із студії з використанням оперативних повідомлень, що зачитує ведучий із студії, з включенням або без включення репортажів та інтерв'ю в запису або отриманих каналами зв'язку; може містити заставки, відбивки;
- інформаційно-музична передача — передача, що містить блоки інформаційних матеріалів з музичними вставками між ними;
- радіожурнал — комплікативна передача, в якій використані матеріали та сюжети з фондів та архівів з включенням або без включення ведучого;
- тематична, просвітницька або розважальна передача — непостановочна розмовна та/чи музична передача, що періодично випускається; містить фонотечний (архівний) матеріал та новостворені короткі мовні вставки.

Коментар щодо заповнення бланку програмної концепції [3] надає наступні визначення.

Жанровий розподіл програмного наповнення:

- інформаційно-аналітичні передачі: передачі, які є, як правило, підсумком виходу низки інформаційних сюжетів;
- аналітично-публіцистичні передачі: коментар, огляд, бесіда, дискусія, політичне ток-шоу, прес-конференція, авторські передачі;
- культурно-мистецькі передачі: передачі, що містять інформацію, яка відноситься, в основному, до галузей культури і мистецтва, а також передачі на теми мови, літератури, історії тощо;
- науково-просвітницькі передачі: передачі, які спрямовані, в першу чергу, на поглиблення знань в питаннях загального, неактуального характеру для широкої аудиторії щодо наукових або технічних досягнень людини, показ природних явищ або передачі релігійно-проповідницького змісту;
- розважально-музичні передачі: передачі, що не несуть аналітичного, просвітницького чи виховного навантаження, призначені для відпочинку та спрямовані на отримання естетичного задоволення;
- дитячі передачі: передачі, які розраховані на аудиторію до 14 років, у створенні яких беруть участь діти або дорослі, які звертаються до дитячої аудиторії;
- добірка музичних творів: частина програми, яка містить музичні твори, що транслюються поза межами передач;
- фільмопоказ: трансляція художніх, документальних та мультиплікаційних фільмів;
- телеторгівля: передачі, що не є рекламою, відбуваються згідно з Законом України “Про захист прав споживачів” і передбачають укладання договорів на відстані продавцем (виконавцем) із споживачем за допомогою засобів дистанційного зв’язку, зокрема телебачення.

За видами перелічені вище передачі, з точки зору права інтелектуальної власності, можуть бути наступними: а) аудіовізуальні твори; б) відеограми; в) фонограми; г) передачі, які не підпадають під жодне визначення об’єктів авторського права чи суміжних прав — передачі, що транслюються у прямій трансляції (“прямий ефір”).

Таким чином, зміст програм організацій мовлення, на наш погляд, — це розподіл програмного наповнення організації мовлення на окремі передачі за видами, відповідно до програмних і структурно-технологічних та жанрових ознак.

Елементи форми передачі (програми) організацій мовлення можна розподілити наступним чином. Хоч ч. 3 ст. 23 Закону України [2] вказує, що “залежно від організаційно-технологічних особливостей розповсюдження програм Національна рада видає ліцензії на такі види мовлення: супутникове; ефірне; кабельне; проводове; багатоканальне”, ст. 1 Закону України [1] визначає тільки два види мовлення: ефірне та кабельне. Порівнюючи ці два визначення, ми можемо зробити висновок, що для вирішення судовим експертом питань щодо передач (програм) організацій мовлення слід застосовувати норми Закону України [1].

Таким чином, за видом мовлення передачі (програми) організацій мовлення розподіляються на: а) ефірні; б) кабельні.

За способом виробництва передачі (програми) організацій мовлення розподіляються на: а) власного виробництва; б) стороннього виробництва.

Оскільки, “власний продукт телерадіоорганізації — програми та передачі, їх частини, які повністю або частково створені та/чи профінансовані телерадіоорганізацією” [2, ст. 1], ми не можемо стверджувати, що ретрансляція є “прийомом і одночасною передачею” передач і програм, які не є власними. Так, наприклад, якщо при створенні передачі новин однією організацією мовлення були використані сюжети, які були створені іншою організацією мовлення, то для другої така передача буде власним продуктом.

За формою мовлення передачі (програми) організацій мовлення розподіляються на: а) такі, що транслюються з попереднім записом і монтажем; б) такі, що транслюються у прямій трансляції (“прямому ефірі”).

Необхідно зазначити, що такий розподіл більше притаманний передачам організацій мовлення, оскільки досить важко створити програму організації мовлення, яка б транслювалася лише в прямому ефірі. Але необхідно зауважити, що такі приклади є — “телемарафон”, тобто програма, яка йде досить тривалий час виключно у прямому ефірі, великі спортивні змагання тощо.

За способом мовлення передачі (програми) організацій мовлення розподіляються на: а) телевізійні; б) радіомовні.

Стаття 1 Закону України [2] вказує, що “трансляція (телерадіотрансляція) — початкова передача, яка здійснюється наземними передавачами, за допомогою кабельного телебачення або супутниками будь-якого типу в кодованому або відкритому вигляді телевізійних чи радіопрограм, що приймаються населенням; ретрансляція — прийом і одночасна передача, незалежно від використаних технічних засобів,

повних і незмінних телерадіопрограм або істотних частин таких програм, які транслюються мовником”.

Європейська конвенція про транскордонне телебачення [4, ст. 2] надає наступні визначення:

“а) “трансляція” означає первісну передачу наземним передавачем, кабельними каналами або з використанням супутника будь-якого типу, у кодованому чи некодованому вигляді, телевізійних програмних послуг для прийому, який здійснює громадськість. Цей термін не охоплює послуг зв’язку, що здійснюються на індивідуальну вимогу;

б) “ретрансляція” означає факт прийому й одночасної передачі, незалежно від використаних технічних засобів, повних та незмінних телевізійних програмних послуг або важливих частин таких послуг, що транслюються організаціями радіо- й телемовлення для прийому, який здійснює громадськість”.

Таким чином, законодавство України розподіляє передачі (програми) організацій мовлення на початкові (первісні) та наступні, що, на наш погляд, було б доцільно визначити, як первинні та вторинні.

В Україні досить поширене використання однією організацією мовлення передач (програм) іншої організації мовлення за допомогою ретрансляції. Так, є телерадіоорганізації, які створюють національну мережу мовлення на території України, або укладають угоди з іншими мовниками, які мають Ліцензію Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення на відповідну територію, на ретрансляцію їх передач (програм) або купують такі телерадіоорганізації та, знову ж таки, укладають з ними угоди на ретрансляцію. Це явище притаманне як телевізійним, так і радіомовним організаціям.

Отже, за черговістю, передачі і програми організацій мовлення можна розподілити на: а) первинні передачі (програми) організацій мовлення; б) вторинні передачі (програми) організації мовлення.

Таким чином, форма передачі (програми) організації мовлення, на наш погляд, — це розподіл програмного наповнення організації мовлення на окремі передачі за видом мовлення, способом виробництва, формою мовлення, способом мовлення та черговістю.

Стаття 46 Закону України [2] зобов’язує телерадіоорганізації під час ефірного часу використовувати та повідомляти свої вихідні дані (найменування, позивні, логотип або емблему). Наявність таких вихідних даних у об’єкті дослідження вказує на те, що цей об’єкт дійсно є результатом діяльності організації мовлення, зареєстрованої відповідно до діючого законодавства.

Отже, при проведенні експертизи об'єктів інтелектуальної власності для вирішення питання, чи є об'єкт дослідження передачею (програмою) організації мовлення, судовому експерту, виходячи з матеріалів справи, необхідно дослідити та визначити: зміст і вид об'єкту; вид мовлення і спосіб виробництва об'єкту; форму і спосіб його мовлення; черговість об'єкту і наявність в ньому вихідних даних телерадіоорганізації.

Список використаної літератури

1. Про авторське право і суміжні права: закон України від 23 грудня 1993 року № 3792-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 13.
2. Про телебачення і радіомовлення: закон України від 21 грудня 1993 року № 3759-XII // Відомості Верховної Ради України. — 1994. — № 10.
3. Коментар щодо заповнення бланку програмної концепції [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://nrada.gov.ua/ua/license/1289231589.html>
4. Європейська конвенція про транскордонне телебачення зі змінами, внесеними Протоколом від 9 вересня 1998 року, ратифікована із заявою та застереженням Законом України від 17 грудня 2008 року № 687-VI // Офіційний вісник України від 26.02.2010. — 2010. — № 11; (№ 100, 2008, ст. 3297), стор. 201, стаття 562, код акту 49633/2010.
5. Типовые нормативы на производство передач для республиканских и местных комитетов. — типография ГТР УССР, заказ № 918. Т. 30. 1984 г.

Резюме

При проведенні експертизи об'єктів інтелектуальної власності для рішення питання про те, чи є об'єкт дослідження передачею (програмою) організації мовлення, судовому експерту, виходячи з матеріалів справи, необхідно дослідити та визначити: зміст і вид об'єкту; вид мовлення і спосіб виробництва об'єкту; форму і спосіб його мовлення; черговість об'єкту і наявність в ньому вихідних даних телерадіоорганізації.

Summary

When carrying out examination of objects of intellectual property to find the solution of a question whether the object of research is a broadcast (program) of the broadcasting organization, court expert, proceeding from case papers, has to investigate and establish: content and type of object; type of a broadcasting and way of production of object; form and way of broadcasting of object; sequence of object and existence in it of the output data of broadcasting organization.